

Høringsinnspill til utkast til endringer krisesenterlova

1. Innledning

Vi viser til høringsnotat sendt 14. juni 2024 (deres referanse 24/2688) og takker for muligheten til å gi innspill til dette viktige lovarbeidet.

Romerike Krisesenter IKS eies av alle 12 kommunene på Romerike, og er et av Norges største krisesentre. Vi dekker et område med totalt 335 649 innbyggere og er et kompetansesenter på vold i nære relasjoner for våre eierkommuner. Krisesentertjenesten inneholder et beskyttet botilbud og tilbyr råd og veiledning til voldsutsatte, pårørende og hjelpeapparatet. I løpet av 2023 hadde vi 266 beboere, herunder 132 kvinner, 19 menn og 115 barn. I tillegg hadde vi over 900 dagsamtaler med voldsutsatte som ikke var i behov av beskyttet botilbud.

Overordnet er det flere forslag og presiseringer i lovforslaget og høringsnotatet vi stiller oss positive til. Vi mener det er bra at kommunenes ansvar for å legge til rette for brukernes individuelle behov blir skjerpet (§3) og at ansvaret for å samordne og koordinere voldsutsatte i reetableringsfasen blir tydeliggjort. Vi mener også det er svært viktig for voldsutsattes rettsikkerhet og oppfølging at det foreslås at krisesentrene får lov til å behandle og oppbevare personopplysninger, samt innhente opplysninger fra folkeregisteret.

Romerike Krisesenter IKS har siden 2022 gjennomført forsøksprosjektet «Integrert krisesenter» hvor tilbudet ikke er kjønnsdelt. Dette høringsinnspillet har derfor særlig fokus på kapittel 6 i høringsnotatet, om tilbudet til menn og barna deres. Nova har gjort følgeforskning på prosjektet på oppdrag av Bufdir, og evalueringen vil være ferdigstilt i løpet av høsten 2024. Innledningsvis vil vi påpeke at vi mener det er uheldig at denne høringsfristen utløper før rapporten om forsøksprosjektet om integrert krisesenter er ferdigstilt, da konklusjonene fra rapporten vil være relevant både for hvorvidt det bør åpnes for integrerte krisesenter og hvilke kriterier som eventuelt bør ligge til grunn. Dette er også i tråd med Istanbul-konvensjonens artikkel 1.1¹.

Departementet tar ikke stilling til om krisesentrene fremdeles bør være kjønnsdelt, men ber om innspill på dette. I høringsnotatet beskriver de en rekke momenter og vurderinger, og skisserer opp to ulike forslag. Vi mener begge forslagene, samt departementets vurderinger tar utgangspunkt i antakelser og påstander som ikke er tilstrekkelig dokumentert i forskning eller kunnskapsoppsummeringer. Vi henviser også her til grunnlovens vern mot diskriminering (§98). For at forskjellsbehandling skal være lovlig, må den ha et legitimt formål, og være nødvendig og forholdsmessig. Vi mener eksisterende kunnskapsgrunnlag ikke gir grunnlag for at det er hverken nødvendig eller forholdsmessig å holde voldsutsatte menn og kvinner adskilt i krisesenterets lokaler. Oppsummert mener Romerike Krisesenter IKS at kravet om fysisk adskillelse av kvinner og menn på krisesenter bør tas ut av krisesenterlova. Vi mener dette er den beste måten å legge til rette for et mangfold av voldsutsatte voksne og barn med ulike, individuelle behov, og at dette gir det enkelte krisesenter mulighet til å tilpasse ut ifra beboergruppens sammensetning og faktiske behov.

¹ I Istanbul-konvensjonens artikkel 1.1. om Datainnsamling og forskning står det blant annet at partene er forpliktet til å «måle kor effektive dei tiltaka som blir sette i verk for å gjennomføre denne konvensjonen, er.»

2. Innspill til kapittel 6: Tilbudet til menn og barna deres

2.1 Beskrivelse av problemstillingen

Høringsnotatet beskriver i kapittel 6 utfyllende hvordan krisesentertilbudet til voldsutsatte menn har store mangler. På tross av at det er 14 år siden menn fikk lovfestet rett til et likeverdig krisesentertilbud, oppgir 2/3 av krisesentrene at de ikke har et likeverdig tilbud til menn, og 17 tilbud til menn var ikke i tråd med forskrift om sikkerhet i krisesentertilbudet². Høringsnotatet henviser til flere rapporter som har beskrevet hvordan tilbudet til menn ikke er godt nok, og dermed heller ikke tilbudet til barn som kommer i følge med mannlig omsorgsperson (s.32). I disse rapportene anbefales det at kravet om fysiske adskilte botilbud bør vurderes på nytt.

Det store spørsmålet som drøftes i kapittel 6 er derfor hvorvidt krisesentrene fremdeles bør være pålagt å holde menn og kvinner fysisk adskilt. Her ber departementet om innspill, og skisserer opp to ulike forslag. Det er imidlertid vanskelig å se at noen av forslagene bidrar til å løse problemet som beskrives innledningsvis: at tilbudet til menn og deres barn har dårligere kvalitet og dårligere sikkerhet enn tilbudet til kvinner. Videre belyses det i liten grad utfordringer et kjønnsdelt tilbud skaper i møte med voldsutsatte skeive, herunder særlig transpersoner og ikke-binære. Vi mener begge forslagene, samt departementets vurderinger som ligger til grunn, tar utgangspunkt i en rekke antakelser og påstander som ikke er tilstrekkelig kunnskapsbasert, og som heller ikke stemmer med vår erfaring.

2.2 Antakelser departementet legger til grunn for forslagene

En underliggende antakelse i kapittel 6 i høringsnotatet er uttrykt slik: «*Det er ein grunnleggande føresetnad for eit godt krisesentertilbod at kvinner kan kjenne seg trygge ved at butilbodet til kvinner og butilbodet til menn er fysisk skilde.*» (s. 34). Denne forutsetningen bygger i hovedsak på tre ulike antakelser, som vi vil kommentere på her.

2.2.1 Antakelse 1: Den voldsutsatte som oppsøker krisesenteret er en kvinne som er utsatt for vold av sin mannlige partner/ekspartner

I høringsnotatet står det at «*Den typiske brukaren av krisesentertilbodet er ei kvinne, gjerne med innvandrarakgrunn, som er utsett for vald av ein ektefelle eller sambuar*». I følge Bufdir sin statistikk over beboere på krisesenter, stemmer dette. Vi vil imidlertid advare mot et ensidig fokus på den «typiske» voldsutsatte. Vår erfaring er at de voldsutsatte som tar kontakt med oss representerer et stort mangfold, og har ulike behov. Voldsutsatte innvandrerkvinner kan også være i svært ulike situasjoner, ha ulike relasjoner til voldsutøver, ulikt trusselbilde og ha ulike ønsker og behov. Vi minner her om at i statistikken til krisesenterstatistikken til Bufdir er «innvandrarakgrunn» definert som at man har to foreldre som er født i utlandet. Det favner altså et bredt spekter av voldsutsatte, med ulike bakgrunn, kultur og religion. Vi er bekymret for at et ensidig fokus på den «typiske» beboeren på et krisesenter kan føre til at man både overser individuelle forskjeller hos de «typiske» voldsutsatte og samtidig ender opp med å støte bort og/eller gi et dårligere tilbud til de «utypiske» fordi de opplever at tilbudet ikke er utformet for dem.

² Menon Economics (2024). Kostnader ved tilpasning av krisesenterbygg.

Vi ønsker her å trekke frem noen eksempler på voldsutsatte som har bodd hos oss i løpet av de siste årene, og som utfordrer bildet av den «typiske» voldsutsatte:

- Menn og kvinner utsatt for partnervold av en partner av samme kjønn
- Unge voksne utsatt for vold av en eller begge foreldre og/eller annen utvidet familie
- Voksne og eldre utsatt for vold fra egne (voksne) barn eller andre i familien
- Par eller familier der både menn og kvinner kan være utsatt for vold/trusler av samme voldsutøver. Vi har hjulpet flere unge par utsatt for æresrelatert vold fra familien(e).
- Familier som utsettes for vold/trusler fra ungdom/unge voksne i egen familie, hvor resten av familien har behov for beskyttelse på krisesenteret.

I prosjektperioden har Romerike Krisesenter IKS i flere tilfeller blitt kontaktet av andre krisesentre med forespørsel om å bistå i saker med flere voksne voldsutsatte, eksempelvis par eller søsken. De voldsutsatte har ønsket å bo sammen mens de er på krisesenteret, men de har ulikt kjønn og har ikke kunnet få bo sammen ved andre krisesentre. Vi har blitt kontaktet da prosjektet med integrert krisesenter har vært kjent for henvisende krisesentre, og blitt vurdert som et godt tilbud til de voldsutsatte ved kunne tilby en viktig individuell tilrettelegging som ikke andre krisesentre hadde muligheten til på grunn av den lovpålagte kjønnsdelingen av tilbudet.

Når det gjelder menn som er utsatt for partnervold, henviser høringsnotatet til siste omfangsundersøkelse som viste at 11 % av norske kvinner og 3 % av norske menn har vært utsatt for alvorlig partnervold i løpet av livet (s 7.) Samme undersøkelse viser imidlertid at når man inkluderer også «mindre alvorlig vold», altså vold med mindre fysisk skadepotensiale, er tallene langt jevnere: samlet sett hadde 17 % av kvinnene og 15% av mennene opplevd vold fra partner³. Tall når det gjelder ungdommer som har vært vitne til fysisk eller psykisk vold i hjemmet, viser også at både menn og kvinner er utsatt: 17% av ungdommer har vært vitne til vold mot mor, 13% har vært vitne til vold mot far.⁴ Dette utfordrer bildet av den «typiske» voldsutsatte.

I tillegg vil vi løfte frem ikke-binære og transpersoner. I høringsnotatet beskrives det at forekomst av trusler, vold og overgrep er generelt gjennomgående høyere blant transpersoner og bifile. Videre henvises det til Bufdir i sin veileder, som beskriver hvordan transpersoner og ikke-binære kan frykte å møte diskriminering og å ikke bli tatt på alvor i hjelpeapparatet, samt at personer som har normbrytende kjønnsuttrykk kan vegre seg for å kontakte krisesentre i frykt for å bli trakassert, enten av ansatte eller av andre beboere (s.33). Her vil vi også henvise til NOU-en Lov og frihet om negativ sosial kontroll, hvor det beskrives at ikke-heterofile unge er særlig utsatt for negativ sosial kontroll⁵.

Kombinasjonen av skeives særlige sårbarhet og utsatthet for vold og frykten for et diskriminerende hjelpeapparat er svært relevant i drøftingen av om krisesenteret skal holde menn og kvinner fysisk adskilt. Høringsnotatet drøfter imidlertid overhodet ikke hvilke implikasjoner mangfoldet av kjønn og seksualitet blant voldsutsatte har for hvordan hjelpetilbudet bør utformes og dermed også loven innrettes. Dette mener vi er en alvorlig mangel, og oppfordrer til at det gjøres konsultasjoner med

³ Dale, Maria Teresa Grønning, et al. «Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen.» NKVTS rapport 1 (2023): 2023.

⁴ Gertrud Sofie Hafstad og Else-Marie Augusti (red.) «Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år». NKVTS Rapport nr. 4/2019

⁵ NOU 2014:13: Lov og frihet, s. 60. [NOU 2024: 13 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

både organisasjoner som representerer kjønns- og seksualitetsmangfold og forskere som har tidligere eller pågående prosjekter når det gjelder skeives voldsutsatthet.

2.2.2. Antakelse 2: Å ha menn og kvinner sammen på krisesenter kan utgjøre en risiko, fordi voldsutøvere kan forsøke å komme seg inn på krisesenteret for å utøve vold.

Flere aktører uttrykker bekymring for at voldsutøver kan oppsøke et krisesenter og komme seg inn under påskudd av å være voldsutsatt. Bekymringen har vært uttrykt særlig av enkelte krisesenterledere siden før krisesenterloven trådte i kraft⁶. Den er også gjentatt i Grevio-komiteen sin rapport fra 2022, hvor det beskrives at «*GREVIO was made aware of certain instances where perpetrators of domestic violence have tried to access crisis centres to search of their current or ex-partners in the guise of seeking services for domestic violence*»⁷. Vi mener det er nødvendig å undersøke om det stemmer at det er større risiko for at voldsutøver prøver å lure seg inn på krisesenter dersom det er integrert. Vi er ikke kjent med noen undersøkelser som viser at krisesentre hvor menn og kvinner bor i samme bygg har høyere pågang av voldsutøvere som forsøker å komme seg inn, eller flere voldshendelser eller drap.

Vår erfaring etter flere år som integrert krisesenter er at dette ikke i praksis er et større problem enn da vi hadde menn og kvinner adskilt. Videre er denne innvendingen først og fremst relevant der voldsutøver har motsatt kjønn – og vi møter mange voldsutstatte der dette ikke er tilfelle. Like fullt fremstår det som om departementet langt på vei har akseptert dette premisset som en sannhet. Departementet skriver: «*Den ytste konsekvensen av at ein valdsutøvar kjem seg inn på eit krisesenter, er drap. Etter departementet si vurdering er det å ha åtskilde butilbod ein ganske sikker måte å beskytte kvinnene på, og å førebyggje partnardrap.*» (s.38). Vi undrer oss over grunnlaget for denne vurderingen. I Finland, hvor alle bortsett ifra ett av landets krisesentre er integrert, er det registrert null alvorlige hendelser som følge av at voldsutøver har kommet seg inn på krisesenteret i perioden 2018 – 2023⁸. Erfaringer fra Svendebjerggaard Krisecenter i Danmark, som har jobbet som et integrert krisesenter i 36 år, viser heller ikke til voldshendelser eller drap som følge av at voldsutøver har kommet seg inn på krisesenteret⁹.

Vi vil også her påpeke at 44% av mannlige beboere på krisesenter har en mannlige voldsutøver, i følge Bufdir sin statistikk for 2023. Samtidig er det, som tidligere nevnt, store mangler når det gjelder sikkerheten på krisesentertilbudet til menn i en rekke kommuner. Vi undrer oss over at dette får såpass lite oppmerksomhet i høringsnotatet, gitt bekymringen uttrykt fra departementet når det gjelder de potensielt fatale konsekvensene av at en voldsutøver kommer seg inn på et krisesenter.

Vår viktigste oppgave er å sikre at de voldsutsatte som kommer til krisesenteret er trygge. Det kontinuerlige sikkerhetsarbeidet gjøres igjennom kartlegginger, råd og veiledning, utarbeidelse av sikkerhetsplaner og gode rutiner for å sikre at voldsutøvere ikke kommer inn på krisesenteret. Slik antar og forutsetter vi at alle krisesentre jobber – uavhengig av om de har menn og kvinner i ulike

⁶ Skogøy (2009) [Menn på krisesentrene? En presentasjon av brukernes oppfatninger](#). NKVTS.

⁷ GREVIO. Baseline Evaluation Report Norway. GREVIO/Inf(2022)3, s. 38, [1680a923f8 \(coe.int\)](#)

⁸ Hietamäki, Johanna (2024) Domestic Violence Shelters in Finland, Presentasjon holdt på konferansen “Et krisesenter for alle?» i Lillestrøm 05.09.24. Lenke til opptak og presentasjon: <https://romerike-krisesenter.no/konferanse-05-09-et-krisesenter-for-alle/>

⁹ Christoffersen og Andresen, Karina: , Presentasjon holdt på konferansen “Et krisesenter for alle?» i Lillestrøm 05.09.24. Lenke til opptak og presentasjon: <https://romerike-krisesenter.no/konferanse-05-09-et-krisesenter-for-alle/>

bygg, er samlokalisert eller integrert. De foreslåtte endringene i krisesenterlova når det gjelder behandling av personopplysninger og adgang til oppslag i folkeregisteret vil styrke sikkerhetsarbeidet ytterligere, ved at det blir enklere å oppbevare og innhente informasjon om antatt voldsutøver.

Vi mener en lovpålagt kjønnsdeling av krisesentrene i seg selv ikke gjør tilbudet tryggere, tvert imot mener vi det representerer en falsk trygghet. Dette er både fordi voldsutøver kan ha samme kjønn som den voldsutsatte (ref. mangfoldet av voldsutsatte, se 2.2.1 over), og fordi voldsutøver kan sende inn noen andre på sine vegne. Hvis voldsutøver først er kjent med hvor den voldsutsatte befinner seg, er det heller ikke noe som hindrer dem i å oppsøke den voldsutsatte når de forlater krisesenteret. Derfor kreves det godt sikkerhetsarbeid ut fra den enkelte sak, og ikke minst godt samarbeid med politi slik at det settes inn tilstrekkelige beskyttelsestiltak som for eksempel voldsalarm, omvendt voldsalarm og relokalisering.

2.2.3 Antakelse 3: Voldsutsatte kvinner vil oppleve det som utrygt at det er menn på krisesenter, og vil derfor ikke føle seg trygge og/eller ikke oppsøke krisesenteret. Dette gjelder særlig minoritetskvinner.

Det henvises i høringsnotatet til en uttalelse fra Bufdir i 2020, om at bakgrunnen for lovkravet om fysisk adskilte botilbud for menn og kvinner ikke handler om sikkerheten til brukere objektivt sett, men om den voldsutsatte sin opplevde trygghet. Menn som oppsøker krisesenteret utgjør ikke nødvendigvis en risiko, men det kan oppleves slik (s.34). Departementet beskriver videre at «*Det er ei bekymring for at kvinner som kjem frå kjønnssegregerte samfunn, eller kvinner som har eit problematisk forhold til menn på grunn av sterke traume etter valdshendingar, ikkje vil oppsøke sentera dersom dei får høyre at dei risikerer å møte menn der. Etter departementet si vurdering vil ein slik konsekvens vere svært uheldig, og kan føre til at kvinnene og barna deira ikkje kjem seg ut av ein valdeleg relasjon*». Vi er kjent med at mange uttrykker denne bekymringen, men vil igjen stille spørsmål til om det faktisk stemmer. I løpet av vår prosjektperiode med integrert krisesenter, har vi sett en økning i både antall og andel personer med innvandrerbakgrunn som har bodd hos oss. I 2023 hadde 82% av beboerne på Romerike Krisesenter innvandrerbakgrunn. I samme periode har vi hatt flere menn boende, og botiden til hver enkelt mann har i gjennomsnitt økt med nær 50%.

Departementet beskriver at de mener det er sannsynlig at kvinner med innvandrerbakgrunn i større grad vil isolere seg eller ha behov for skjerming dersom de er på krisesentre med menn. Det spekuleres videre at «*i eit slikt tilfelle vil lova bli lik for kvinner og menn, men i realiteten vil kvinner bli stilt dårlegare på grunn av kjønn og eventuelt etnisitet og religion*» (s.38). Igjen vil vi stille spørsmål ved hvilket faktagrunnlag dette baserer seg på. Vår erfaring er at innvandrerkvinner som bor hos oss i realiteten ikke isolerer seg eller har behov for skjerming i større grad enn andre beboere. Det er stor variasjon når det gjelder i hvilken grad beboere ønsker å ta del i felleskapet med andre beboere, også når det gjelder hvem som har behov for skjerming. Her vil vi presisere at vi mener det er viktig at krisesentre har muligheter for å skjerme beboere når det er behov for det, for å kunne gi et reelt individuelt tilpasset tilbud, som vi vil drøfte videre senere i høringsnotatet.

I tillegg ønsker vi å utfordre «sannheten» om at dersom kvinner på krisesenteret er redd for menn eller ikke vant til å omgås menn, bør krisesenteret også være kjønns-segregert. Kan det tenkes at dette bidrar til å opprettholde og bekrefte opplevelsen av at menn er farlige? Vårt utgangspunkt er at det er viktig at de voldsutsatte får møte et mangfold av andre voldsutsatte og også et mangfold av ansatte, og at dette både er positivt under krisesenteroppholdet og viktig for deres reintegrering etter oppholdet. Også de som er redd for menn eller uvant med å omgås menn vil måtte forholde seg til menn ute i samfunnet, og på krisesenteret kan dette skje gradvis og i trygge rammer. Ikke minst

mener vi det er viktig for barn på krisesenteret som har vært voldsutsatt å få ulike rollemodeller, og se at både mødre og fedre kan være gode omsorgspersoner. Vi mener dette er særlig viktig for barn og ungdom som har opplevd vold fra en forelder med motsatt kjønn, at de får møte og bli kjent med trygge rollemodeller med samme kjønn som voldsutøver, og dermed får et bedre utgangspunkt for å selv bli voksne som ikke utøver vold eller går inn i voldelige relasjoner.

Våre tilbakemeldinger fra beboere igjennom anonyme brukerevalueringsskjema er gjennomgående positive, også når det gjelder det at tilbudet er integrert for menn og kvinner. Samtidig erfarer vi at i noen få enkelttilfeller kan noen voldsutsatte kvinner ha behov for mer skjerming fra menn, for en kortere periode eller under hele oppholdet. Det mener vi det er viktig å legge til rette for der det er behov, og at det kan løses igjennom individuell tilrettelegging for den enkelte, heller enn igjennom en lovpålagt kjønnsdeling av hele tilbudet.

2.3 Departementets forslag, med kommentarer.

Departementet skisserer opp to ulike forslag, og ber om innspill på disse. Disse er kommentert å nedenunder.

2.3.1 Forslag 1: Felles krisesentertilbud for kvinner og menn i enkelte tilfeller, men som da omfatter fire krav til utformingen av tilbudet.

Vi mener felles krisesentertilbud bør tillates, men stiller spørsmål ved om disse kravene er hensiktsmessige. I den grad det skal utformes spesifikke krav for integrerte krisesentre, mener vi disse bør være basert på forskning og erfaring fra andre tjenester/institusjoner, samt krisesentre i andre land som har erfaring med å jobbe integrert, som for eksempel Finland og Danmark. I tabellen nedenunder kommenterer vi på kravene som er foreslått i notatet.

Krav	Kommentar
Adskilt bad og toalett	Vi mener det er fornuftig at alle rom har eget bad. Dette av hensyn til både privatliv, hygiene og forebygging av konflikter. Dette bør i så fall gjelde alle krisesentre.
Mulighet for kjønnssegregert oppholdsareal	Vi frykter dette kravet vil gjøre det i praksis umulig for mange krisesentre å ha et integrert tilbud. I tillegg er det uklart hvordan det skal tolkes og løses i praksis, når det gjelder: <ul style="list-style-type: none"> - Hvilke oppholdsareal vil dette gjelde (f.eks. stue, kjøkken, uteareal, lekerom)? - Hvor mange ulike rom skal man ha for at det blir mulighet for både kjønnssegregerte areal og muligheter for å være sammen på tvers av kjønn? - Hva vil være konsekvensene for transpersoner og ikke-binære? Hvor passer de inn i kjønnssegregerte oppholdsareal? - Vil ansatte ha begrenset tilgang på enkelte soner på krisesenteret, ut fra hvilket kjønn de tilhører? Må kontaktpersonene ha samme kjønn som den voldsutsatte for å kunne følge opp saken? <p>I miljøarbeidet med beboere er vi bekymret for at dette vil føre til et komplisert sett med regler for ulike rom som må forklares til både</p>

	<p>voksne og barn, og vil kreve mye ressurser fra ansette å følge opp at det overholdes.</p> <p>Ut fra vår erfaring med integrert krisesenter mener vi dette ikke representerer et reelt behov, men tvert imot er svært ineffektiv ressurs- og arealbruk, i tillegg til at det vil gjøre det vanskelig å bygge det felleskapet på senteret som vi erfarer at beboerne opplever som positivt. Videre vil det stille enda større krav til størrelse og utforming av krisesentrene, noe som vil medføre store kostnader for kommunene.</p>
<p>Mulighet for fysisk adskilt tilbud for brukere som har behov for det</p>	<p>Dette mener vi er fornuftig, men at det bør gjelde alle krisesentre. Noen voldsutsatte har behov for mer skjerming av ulike grunner, og det bør krisesentrene ha muligheten til å legge til rette for, i tråd med Krisesenterlovas § 3 om tilrettelegging i tråd med individuelle behov. Vår erfaring er at der beboere har behov for skjerming er dette som oftest av andre årsaker enn kjønn, det kan være for eksempel være beboere som får assistanse fra hjemmehjelp/BPA, med sosial angst, sterke traumereaksjoner, utfordringer med mat, barn med autismespekterforstyrrelser eller som har behov for roligere omgivelser av andre årsaker. Det kan også være beboere hvor krisesenteret har behov for å kartlegge deres behov og evne til å fungere i et sosialt felleskap, eller som har en adferd som kan skape utrygghet hos andre beboere.</p>
<p>Rutine for inntak for å sikre at voldsutsatt og voldsutøver ikke kommer inn i samme lokale.</p>	<p>Dette mener vi er åpenbart at alle krisesentre må ha, uavhengig av om de er integrert eller kjønnsdelt. Det vil også kunne forenkles med forslaget om oppslag i folkeregisteret og mulighet til å oppbevare personopplysninger uten samtykke, som beskrevet i kapittel 11 i høringen.</p>

I høringsnotatet beskriver departementet at de er bekymret for at enkelte kommuner vil velge å slå sammen tilbudet til kvinner og menn for å spare penger, uten å i tilstrekkelig grad utrede risikobildet og konsekvensene det kan ha. Dette er bakgrunnen for kravene som foreslås ovenfor. Vi vil påpeke at dersom det er slik at krisesentertilbudet drives utifra hensyn til pris, på bekostning av sikkerhet og kvalitet, er det vanskelig å se hvordan det problemet løses ved å holde menn og kvinner adskilt. Krav til kvalitet og sikkerhet i krisesentertjenesten bør gjelde alle krisesentre, og omfatte alle voldsutsatte.

2.3.2 Forslag 2: Videreføre fysisk adskilte botilbud for kvinner og menn.

Vi mener argumentene som underbygger dette forslaget er basert på et tynt kunnskapsgrunnlag (se 2.2). Vi mener et lovfestet krav til fysisk adskillelse av menn og kvinner skaper flere problemer enn det løser. Det er godt dokumentert i forskning og beskrevet i høringsnotatet at kjønnsdelingen av tjenesten i seg selv bidrar til en dårligere kvalitet i tilbudet til voldsutsatte menn og deres barn. Vi mener det er svært problematisk at departementet ikke har noen forslag til hva som kan bedre kvaliteten i tilbudet til voldsutsatte menn og deres barn, men i stedet hevder optimistisk at kvaliteten sannsynligvis vil bli bedre over tid fordi kommuner prioriterer nye krisesenterbygg og har mer oppmerksomhet rundt at menn kan være utsatt for vold. Dette er skuffende passivt fra departementets side, gitt at utgangspunktet for endringer i krisesenterlova er å utbedre svakheter med mål om at alle voldsutsatte skal få et helhetlig tilbud. Det står også i kontrast til bekymringen

beskrevet ovenfor, hvor departementet uttrykker at de nettopp ikke har tiltro til at kommuner vil kunne ta gode avgjørelser for tjenesten, men vil velge løsninger for å spare penger over kvalitet.

Fra perspektivet til voldutsatte barn på krisesenter, har vi vanskelig for å se hvorfor det er hensiktsmessig å holde barn adskilt ut ifra om de kommer i følge med mor eller far. Ifølge lovens forarbeider innebærer fysisk adskilte botilbud også fysisk adskilte fellesarealer. Fellesarealene på et krisesenter omfatter blant annet stue, kjøkken, uteareal og lekerom. I departementets forslag fremkommer det krav om kjønnsdelte fellesarealer. Det er behov for presisering når det gjelder hvilke av fellesarealene som skal være kjønnsdelt. Vi lurer også på hvordan dette skal praktiseres når det gjelder aktiviteter og feiring i tilknytning til høytider og ferier, skal den fysiske adskillelsen også

gjelde her? Vår erfaring er at tilbudet til både foreldre og deres barn blir bedre av at barnefamiliene på krisesenteret har muligheten til å oppholde seg i de samme fellesarealene og delta på felles aktiviteter. En lovpålagt fysisk inndeling vil i praksis ofte komme i konflikt med hensynet til barnets beste (ref. barnekonvensjonens art. 3) og krisesenterlovens §3 om et individuelt tilrettelagt tilbud.

Videre mener vi fysisk adskilte botilbud mellom kvinner og menn er lite hensiktsmessig for voldsutsatte der voldsutøver har samme kjønn. Dette kan være personer i likekjønnede parforhold, eller de som utsettes for vold i nære relasjoner fra andre enn partner/ekspartner. Vi har også erfaring med menn og kvinner som kommer til krisesenteret som en del av samme familie, hvor begge er utsatt for vold eller trusler fra samme voldsutøver(e). Å holde disse fysisk adskilt på krisesenteret blir en unødvendig tilleggsbelastning både for de voldsutsatte selv og for kapasiteten til krisesenteret. I tillegg mener vi et kjønnsdelt tilbud kan utgjøre en barriere for å søke hjelp for voldsutsatte som på ulike måter bryter med normer for kjønn og seksualitet.

2.4 Oppsummering og øvrige innspill til kapittel 6

Oppsummert mener Romerike Krisesenter IKS at kravet om fysisk adskillelse av kvinner og menn på krisesenter bør tas ut av krisesenterlova. Vi mener dette er den beste måten å legge til rette for et mangfold av voldsutsatte voksne og barn med ulike, individuelle behov, og at dette gir det enkelte krisesenter mulighet til å tilpasse ut ifra beboergruppens sammensetning og faktiske behov til enhver tid.

Krisesenterlovens §3 om individuell tilrettelegging, kombinert med egnede lokaler med mulighet for skjerming, bør være tilstrekkelig. Vi mener dette vil ivareta både et likeverdig tilbud til alle uavhengig av kjønn, og legge til rette for særlig skjerming av de som har behov for det. Her tar vi utgangspunkt i forarbeidet til krisesenterlovas § 3, som beskriver at «*individuell tilrettelegging kan være aktuelt på bakgrunn av kriterium som kjønn, alder, etnisitet, språk, funksjonshemming, voldserfaringer eller andre forhold*». Vi legger til grunn at alle krisesentre må ha gode rutiner for sikkerhetsarbeid, og at disse vil bli ytterligere styrket med muligheten for oppslag i folkeregisteret og mulighet for å oppbevare personopplysninger uten samtykke som foreslått av departementet. En ytterligere styrking av sikkerhetsarbeidet vil være dersom krisesentrene får en plikt til å føre journal, se våre innspill til kapittel 11.

Det gjentas flere ganger i høringsnotatet på ulike måter at en bedring av tilbudet til menn ikke må gå på bekostning av tilbudet til kvinner. Vi vil utfordre premissene som ligger til grunn for dette konstruerte motsetningsforholdet. Vår erfaring etter snart tre år med integrert krisesenter er at kvaliteten på tilbudet til menn og tilbudet til kvinner ikke står i motsetning til hverandre, heller tvert imot. Tilbudet til voksne og barn på krisesenteret som helhet blir bedre når vi kan gi et tilbud ut ifra

den enkeltes behov heller enn innenfor rammene av en lovpålagt kjønnsdeling av tilbudet. Det muliggjør en reel individuell tilrettelegging, hvor kjønn kan være et av flere relevante kriterier å tilrettelegge på grunnlag av. Det muliggjør også lik tilgang til de ulike tjenestene på krisesenteret, enten det handler om fasiliteter, aktiviteter, beskyttelse, personale eller felleskap. Et økt fokus på individuell tilrettelegging heller enn en pålagt kjønnsdeling muliggjør også en reell tilrettelegging for brukere som representerer et kjønns mangfold, samt voldsutsatte der voldsutøver har samme kjønn sin den voldsutsatte.

3. Innspill til kapittel 5: Et individuelt tilrettelagt tilbud

3.1 Individuell tilrettelegging

Vi stiller oss positive til at kommunenes plikt til å sikre et individuelt tilrettelagt tilbud blir styrket og tydeliggjort, ved at «så langt som råd er» strykes fra lovteksten.

Videre mener vi med utgangspunkt i lovens forarbeider: «*individuell tilrettelegging kan være aktuelt på bakgrunn av kriterium som kjønn, alder, etnisitet, språk, funksjonshemming, voldserfaringer eller andre forhold*» at §3 er tilstrekkelig også for å ivareta voldsutsatte kvinner på krisesenter. Vi mener som beskrevet i 2.4 at dette vil ivareta både et likeverdig tilbud til alle uavhengig av kjønn, og legge til rette for særlig skjerming av de som har behov for det.

3.2 Tilbudet til barn på krisesenter

Høringsnotatet beskriver hvordan hensynet til barnets beste skal ligge til grunn for tjenesten, og at tilbudet skal legges til rette for barn som selvstendige brukere i tråd med §3.

Vi vil her henviser til våre innspill ovenfor, om hvordan kravet til fysisk adskillelse av menn og kvinner på krisesentrene kan stå i motsetning til det å tilrettelegge for barns individuelle behov. Dette drøftes i liten grad i høringsnotatet, men vi opplever at det i praksis ofte står i motsetning til hverandre, særlig når barn kommer i følge med far.

Videre vil vi påpeke at vi mener det departementet i større grad burde forsøkt å konsultere med barn som har bodd på et krisesenter. I høringsnotatet er det beskrevet at «*Departementet har ikke lukkast med å hente inn innspel frå barn som oppheld seg, eller har opphalde seg på krisesenter. Dette kjem av at dei krisesentera som vart spurde syntest at det var vanskeleg å gi tilgang til barna som oppheld seg der*» (s. 14). Romerike Krisesenter har i løpet av 2023 og 2024 lagt til rette for at barn på krisesenteret har blitt involvert i flere forskningsprosjekter og andre konsultasjonsprosesser. Vår erfaring er at barn har opplevd det som positivt å få delta og bli hørt i slike prosesser, og vi ville gjerne bidratt med å rekruttere dersom vi fikk forespørsel om dette. Det har vi imidlertid ikke fått. Det er stort potensiale i å innhente mer systematiske brukererfaringer fra krisesentertjenesten fra både voksne og barn, og dette ville kunne gi viktig informasjon om hvordan tjenesten oppleves og hvordan den eventuelt bedre kan tilpasses ulike brukergrupper.

3.3 Barnehage og skole

Departementet ber om innspill på hvordan det bedre kan legges til rette for at barn som oppholder seg på krisesenter kan få gå i barnehage. Her vil vi påpeke at det vil være store forskjeller ulike steder i landet når det gjelder hva som er hensiktsmessig og mulig. Barn på krisesenter har stort behov for å få utfolde seg og leke med andre barn, og den foresatte på krisesenter har behov for at barnet er ivaretatt slik at de kan følge opp sin sak, kontakt med andre instanser samt jobb/studier. Samtidig er

barn på krisesenter i en sårbar situasjon, har ofte opplevd brutte relasjoner og trenger mest mulig stabilitet, noe som kan gjøre bruken av midlertidige, kortvarige barnehageplasser mer utfordrende.

Der barn har barnehageplass som både er praktisk og sikkerhetsmessig mulig å benytte seg av, mener vi at løsninger for å dekke kostnader til taxi for transport til og fra barnehage der det er behov er svært positivt for både barna selv og den foresatte på krisesenteret. I enkelte tilfeller er dette i dag løst ved at taxi til barnehage innvilges som et tiltak fra barneverntjenesten. Dette tar imidlertid tid å få på plass, og det er ikke alle familier der det vil være tiltak fra barneverntjenesten. Derfor foreslår vi å prøve ut andre løsninger, for eksempel om TT-kort også kan utsendes beboere på krisesenter som har behov for det. Det vil kunne avhjelpe ikke bare for transport til barnehage, men også reise til/fra møter med ulike instanser der kollektivtransport ikke er sikkerhetsmessig forsvarlig eller unødvendig tidkrevende.

Der barn ikke i utgangspunktet har barnehageplass, eller barnehagen ikke kan benyttes på grunn av avstand eller sikkerhet, mener vi løsninger på krisesenteret kan være mer egnet enn for eksempel midlertidige barnehageplasser på nærliggende barnehager. Her oppfordrer vi til utprøving av ulike løsninger, for eksempel i samarbeid med frivillige aktører.

Vi vil også legge til at en viktig utfordring vi ser, er at retten til skoleskyss til/fra skolen for barn på krisesenter ikke også omfatter tiden barnet er på SFO eller i leksehjelpgrupper. Det vil også si at de ikke har mulighet for å benytte seg av SFO i ferier. Det er mange barn på krisesenter som ikke har mulighet for å opprettholde deltakelse på fritidsaktiviteter, fordi familien ikke har råd til transport. På mange krisesentre har barna heller ikke muligheten til å ha besøk av venner utenfra når de bor på krisesenteret. Vi ser at barn på krisesenter har særlig nytte av og behov for å få være med på organiserte tilbud på fritiden, både for å opprettholde rutiner i hverdagen, få være sammen med jevnaldrende og voksne de er trygge på og gjøre aktiviteter som bidrar til mestring og utvikling. Det er også i tråd med barnekonvensjonens artikkel 28 om rett til lek og fritid. Retten til skyss til/fra skolen bør enkelt kunne utvides til å omfatte også tiden barnet er på SFO. I tillegg er det behov for å bedre legge til rette for at barn på krisesenter kan fortsette å delta på aktiviteter, for eksempel igjennom en ordning med TT-kort som beskrevet over.

3.4 Alternative botilbud og krav til tilpasning

Vi er enige i at det er behov for å tydeliggjøre kommunens plikt til å sikre at det finnes alternative, likeverdige og trygge botilbud for de som ikke kan benytte seg av krisesentertilbudet. Samtidig ser vi behovet for å presisere hvilke grupper man ser for seg at dette vil være relevant for.

Når det gjelder voldsutsatte med funksjonsnedsettelse, er det mange som kunne fått et tilbud innen dagens krisesentertjeneste. Det at 40% av dagens krisesenterbygg i dag ikke er universelt utformet (høringsnotatet, s.24) er ikke et vanskelig problem å løse, men det krever investeringer i bygg. Dette bør sees i sammenheng med generelt behov for oppgradering av bygg, for å kunne i større grad sikre individuell tilpasning til ulike behov samt ivareta sikkerhet. Det er også nødvendig å sikre at krisesentrene har kompetanse til å gi tjenester til voldsutsatte med ulike typer funksjonsnedsettelse og funksjonsnivå.

Når det gjelder voldsutsatte med tilleggsutfordringer knyttet til rus og/eller psykiatri, er det særlig hensynet til andre beboere på krisesenter som gjør at det er behov for alternative løsninger. Her vil vi først påpeke at voldsutsatte med utfordringer knyttet til rus og/eller psykiatri er langt ifra en homogen gruppe, men omfatter mennesker med et stort mangfold i utfordringer som kan ha behov

for veldig ulike løsninger. De har imidlertid til felles at de ikke kan benytte nåværende krisesentertilbud, og kan trenge annen kompetanse fra ansatte, og i mange tilfeller et mer strukturert behandlingstilbud. Som det beskrives i høringsnotatet har de per nå ikke et reelt tilbud i store deler av landet, dette gjelder særlig voldsutsatte i aktiv rus (s 24).

Dersom alternative krisesentertilbud skal ligge innen andre tjenester, må det være tydelige krav til både sikkerhet og kompetanse når det gjelder vold i nære relasjoner. Her mener vi det er behov for en grundig utredning med påfølgende anbefalinger fra myndighetenes side når det gjelder hvordan slike alternative tilbud kan utformes, for at både kommunene og krisesentrene kan utvikle tilbudet til disse gruppene ut ifra et best mulig kunnskapsgrunnlag. Det blir dårlig ressursbruk nå de enkelte

krisesentre og/eller kommune på ulike skal utrede dette på egenhånd, og det kan lett føre til at det blir store forskjeller i både tolkningen av lovverket og kvaliteten på tilbudet ulike steder i landet. Videre er dette et område der forsøksprosjekter i kommunene kan være hensiktsmessig for å bidra til å teste ut nye løsninger, gjerne knyttet til konkrete tilskudd som vi beskriver nærmere i kapittel 8. nedeunder.

3.5 Fritt krisesentervalg

Et spørsmål som ikke drøftes i høringsnotatet, men hvor vi opplever at det er behov for større presiseringer, er når det gjelder «fritt krisesentervalg». Dette er ikke en del av dagens krisesenterlov, men det fremkommer i Bufdir sin veileder for krisesentertjenesten at kommunetilhørighet ikke skal inngå i vurderingen av om voldsutsatte skal få hjelp fra det enkelte krisesenter. Vår erfaring er at dette i realiteten praktiseres av de færreste krisesentre. Her henvises det ofte til eierstruktur og hvilke avtaler krisesenteret eventuelt har med ulike kommuner. I noen saker med beskyttelsestiltak fra politiet er det nødvendig med en politimesteravtale før den voldsutsatte flytter til et nytt politidistrikt. Videre vil det ofte være slik at behovet for beskyttet botilbud endrer seg om den voldsutsatte flytter til et annet sted i landet, slik at de kan få hjelpen i form av et dagtilbud, men bo trygt i annen bolig.

Vi erfarer at krisesentrene praktiserer prinsippet om «fritt krisesentervalg» svært ulikt, og at de fleste krisesentre vi er i dialog med henviser voldsutsatte videre til krisesenteret i den enkeltes bostedskommuner. Vi mener det er nødvendig å presisere hvorvidt «fritt krisesentervalg» skal bli en realitet, og hva som i så fall må endres for at det skal praktiseres av alle krisesentre. Her vil vi påpeke av hvis voldsutsatte i realiteten skal kunne velge helt fritt hvilket krisesenter de skal bo på, kan dette skape dette stort press på enkelte krisesentre i store byer som ikke er dimensjonert eller finansiert med utgangspunkt i dette. Vår anbefaling er at hvilket krisesenter den enkelte voldsutsatte skal bosettes på må vurderes først og fremst ut fra den voldsutsattes behov, da med hensyn til sikkerhet, behov for oppfølging fra andre instanser i kommunen og den voldsutsattes eget nettverk.

3.6 Fysisk utforming av lokale

Vi er enige i behovet for en forskrift for fysisk utforming av krisesentre, for å sikre at krisesenterlokaler i større grad er utformet slik at de er tilpasset formålet med loven. Vi ser frem til komme med innspill til innholdet i en slik forskrift. Vi vil her henise til våre innspill under 2.3.1 over, og mener at flere av forslagene til krav til utforming av integrerte krisesentertilbud heller hører hjemme i en forskrift om fysisk utforming av krisesentrene, og bør gjelde alle krisesentre.

3.7 Tilbudet til voldsutsatte med kjæledyr

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det er behov for særskilte løsninger for kjæledyr. Romerike Krisesenter har selv god erfaring med å ha kennel på krisesenteret, altså et eget bygg hvor kjæledyr kan oppholde seg, og bli ivaretatt av den voldsutsatte. Andre krisesentre har egne enheter hvor beboere kan bo med kjæledyr. Vi mener det mest hensiktsmessige er å legge til rette for løsninger hvor den voldsutsatte kan ha med seg kjæledyret til krisesenteret, da vi erfarer at mange ikke vil bo på krisesenteret hvis kjæledyret må ivaretas et annet sted. Dette kan vurderes i inn i en eventuell forskrift for fysisk utforming av krisesentre. Der dette ikke er mulig er samarbeidsavtaler med andre aktører, for eksempel foreningen for omplassering av dyr eller eventuelt kennel viktig å ha på plass. Her må det imidlertid sikres at det ikke vil påløpe kostnader for den voldsutsatte, da det i så fall vil utgjøre en betydelig barriere for å søke hjelp fra et krisesenter.

3.8 Kompetanse i krisesentertilbudet

Departementet ber om innspill på om det er behov for en forskrift for å gi mer detaljerte krav til kompetanse for ansatte på krisesenter, og hva slags kompetanse det i så fall er behov for. Krisesentrene har behov for en sammensatt og mangfoldig ansattgruppe. Det er behov for både formell kompetanse i form av relevant utdanning, erfaringskompetanse fra andre tjenester, kultur- og språkkompetanse, barnefaglig kompetanse og kunnskap om vold, traumer og kjønns- og seksualitetsmangfold. I tillegg er relasjonell kompetanse og personlig egnethet spesielt viktig i møte med sårbare mennesker.

Er det hensiktsmessig å forskriftsfeste dette, og da med eventuelle krav til utdanning? På den ene siden kan formelle kompetansekrav i form av for eksempel krav til bachelor for hele eller deler av ansattgruppen bidra til at tjenesten blir løftet og anerkjent for den fagkunnskapen den besitter. Ansatte på krisesenteret skal gi råd og veiledning i krevende saker, skal hjelpe voldsutsatte til å navigere i komplekse systemer og skal kunne utøve faglig skjønn. Dette kan tale for en innføring av formelle kompetansekrav. Det kan også bidra til at det ikke blir et sparetiltak å ansette personer uten formell høyere utdanning, samt at ansatte med formell høyere utdanning kan oppleve det som mer attraktivt å søke seg til krisesentrene.

Samtidig kan formelle kompetansekrav stå i veien for å ansette noen med svært relevant erfaring, kompetanse og egnethet, men som har ikke har høyere utdanning. Dermed kan det bidra til å gjøre ansattgruppen på krisesenteret mindre mangfoldig, og også gjøre det vanskeligere for det enkelte krisesenter å ansette de beste søkerne ut ifra en helthetsvurdering. Vi ser også verdien i at en lavterskeltjeneste til en viss grad speiler samfunnet og målgruppen, og erfarer at det også bidrar til å skape trygghet i hos de voldsutsatte. Dette taler for at en kompetanseforskrift kan være mindre hensiktsmessig.

Samfunnet endrer seg raskt, og kompetansekrav i tjenesten må sees i sammenheng med endringer i krisesentertjenesten og dens oppgaver. For eksempel, dersom ansatte på krisesenteret får en større rolle i vurdering av samvær (kapittel 7 i høringsnotatet) kan det være nødvendig å sette krav til barnefaglig kompetanse i den forbindelse. Det er også naturlig å se på om kompetansekrav for deler av personalgruppen, vil medføre differensiering i arbeidsoppgavene til de ansatte eller om man tar utgangspunkt i at variasjonen i kompetansen utfyller hverandre, men at de ansatte har samme arbeidsoppgaver. Videre kan det være relevant med konkrete kompetansekrav for ansatte som skal jobbe med voldsutsatte i aktiv rus og/eller med tilleggsutfordringer innen psykiatri.

3.9 Innspill til kapittel 7: Samvær for barn når forelder er på krisesenter

Departementet ber om innspill når det gjelder hvilken rolle krisesentrene skal ha når det gjelder å vurdere om barn skal ha samvær med den andre forelder mens de bor på krisesenteret, om hvordan dette kan og bør reguleres, og om en løsning av «dansk modell» kan være aktuelt.

Lovverket per i dag slår fast at barn har rett til både samvær med begge foreldre, og rett til beskyttelse mot vold og overgrep. I tillegg skal barn bli hørt i saker som angår dem. Foreldre skal samarbeide med hverandre om samvær, men har også plikt til å beskytte barnet hvis den andre forelder kan utsette barnet for vold eller overgrep. Med dette som utgangspunkt kan man hevde at dagens lovverk er tilstrekkelig for å kunne holde barn tilbake fra samvær der de kan bli utsatt for vold.

Samtidig viser høringsnotatet til at barn i realiteten ofte ikke er beskyttet godt nok, opplever seg tvunget eller presset til samvær de ikke ønsker, og får sterke reaksjoner på dette (s.40). Vi erfarer også at foreldre som er i kontakt med krisesenteret føler seg rådville og ikke tør å holde barn tilbake fra samvær på tross av frykt for vold, fordi de frykter å bli anklaget for manglende samarbeidsvilje og at dette vil gå ut over en dem i en senere barnefordelingssak. Forelder på krisesenteret er ofte i tillegg i en krevende økonomisk situasjon, hvor de ikke har muligheten til å prioritere høye advokatutgifter i en barnefordelingssak, men heller ikke tjener så lite at de kvalifiserer for fri rettshjelp. Dette gjør at de kan føle de står alene i møte med et komplisert system. Her skal krisesenteret gi råd og veiledning, men det er den enkelte forelder selv som må ta avgjørelsen.

Ansatte på krisesenteret kan observere barn som bor på krisesenteret over tid, og kan igjennom observasjoner og samtaler med barn og forelder få innsikt og informasjon andre instanser ikke har. Dette taler for at krisesenterets kjennskap til barnet og saken er relevant for vurderinger av samvær. Samtidig er krisesenterets mandat å jobbe med den ene parten i en sak, og krisesenteret har ikke mulighet til å innhente informasjon fra den andre parten. Dette taler for at krisesenteret ikke alene kan ta vurderingene om eventuelt samvær med den andre parten.

Departementet henviser til at det i Danmark er innført en regel fra 2023 om at det kan bli tatt en midlertidig avgjørelse om å ikke ha samvær, når barnet er på krisesenter med en forelder på grunn av vold. Det bes om innspill på om dette kan være aktuelt også i Norge. Vi har vært i kontakt med samarbeidspartnere på et krisesenter i Danmark, som melder om kort erfaring med denne regelen (§29b i Forældreansvarsloven) så langt, men beskriver at samværet kan settes på pause etter en administrativ rettsprosess på «Famileretshuset» som skal ta en avgjørelse innen tre uker. Familieretshuset kan innhente opplysninger flere ulike steder, men ut fra våre kollegers erfaring i Danmark veier krisesenterets erklæring relativt tungt.

Fordeler med denne regelen i Danmark kan være at det raskt kan gi bedre beskyttelse til barn i de mest alvorlige sakene. Det kan gi barnet og forelder mer ro, stabilitet og forutsigbarhet under oppholdet på krisesenteret, og ta bort belastningen ved måtte ta vurdering for og imot samvær under krisesenteroppholdet. Regelen skal også ta høyde for hva som er til barnets beste, slik at samværet ikke stoppes hvis det anses som til barnets beste å ha samvær. Dette mener vi er viktig, da det for noen barn kan være en tilleggsbelastning å ikke ha samvær med det bruddet i tilknytning det vil medføre.

I tillegg er det mange voldsutsatte som får råd og veiledning fra krisesenteret som dagbrukere, men som ikke benytter seg av det beskyttede botilbudet. Dilemmaene når det gjelder å vurdere samvær

med den andre forelder kan like fullt være gjeldende også i disse sakene, men slik vi tolker regelen fra Danmark vil den ikke føre til at samvær settes på pause i disse sakene.

Oppsummert ser vi noen fordeler ved en «dansk ordning», og vil følge implementeringen med interesse. Et viktig premiss for at denne ordningen skal fungere er imidlertid ut til å være at de har et system med en rask, administrativ rettsprosess for å ta midlertidige avgjørelser om samvær, hvor krisesenteret har mulighet til å dele sine vurderinger og observasjoner, men hvor det også kan innhentes informasjon fra flere, og så gjøres en vurdering om samvær utifra barnets beste. Dette mener vi hadde vært svært interessant å utforske også i Norge.

4. Innspill til kapittel 8: Krisesentertilbudet til den samiske befolkninga

Vi er enige i at det kan være nødvendig å gjøre krisesentrene mer bevisst på hvordan ivareta og tilrettelegge for samiske brukere. Samtidig er vi usikre på hvilke praktiske konsekvenser det vil ha å

tydeliggjøre de samiske brukerne sine rettigheter i lovteksten i krisesenterlova §3, gitt at kommunene allerede er forpliktet til å gi alle brukerne av krisesenteret et individuelt tilpasset tilbud. Videre ser vi at både krisesentrene og hjelpeapparatet for øvrig har behov for kompetanseheving når det gjelder andre nasjonale minoriteter, som for eksempel rom og romanifolk.

Vi ser behovet for en tydeliggjøring av hva som skal til for å ha god nok kompetanse for å møte både samer og andre nasjonale minoriteter, for eksempel i Bufdir sin veileder kombinert med kurs i regi av RVTS. Samtidig må dette sees i sammenheng med behovet for bred kultur- og språkkompetanse generelt, som tar høyde for den mangfoldige og sammensatte gruppen voldsutsatte krisesenteret møter.

5. Innspill til kapittel 9: Oppfølging i reetableringsfasen

Dette kapitlet i høringsnotatet beskriver godt behovet for samarbeid med andre kommunale tjenester både under oppholdet på krisesenter og etter utflytting. Det foreslås imidlertid ingen endringer i lovteksten ut over det rent pedagogiske.

Vi savner imidlertid noen eksempler eller forslag til på hvordan kommunens arbeid med reetablering kan koordineres bedre i praksis. Vi erfarer at kommuner som har koordinerende funksjoner/team som for eksempel Familieveiviseren i Lørenskog fungerer svært godt som en bro fra krisesenteroppholdet og ut i kommunen, og i stor grad kan overta koordineringen etter krisesenteroppholdet. Samtidig er dette forbeholdt familier, og vi ser at mange voksne uten barn kan ha samme behov for en kontaktperson som kan ha en koordineringsfunksjon og som kan veilede dem videre og støtte dem etter krisesenteroppholdet. Det er viktig at ordninger bygger på og er forankret innenfor det kommunale tjenesteapparatet, og vil omfatte voldsutsatte i ulike situasjoner og med ulike behov. Dette krever et detaljnivå ut over hva som er hensiktsmessig i lovteksten, men det bør gjerne innlemmes tydeligere i Bufdir sin veileder for krisesentertjenesten.

En annet utfordring er muligheten for rask psykisk helsehjelp for voldsutsatte barn og voksne. Mange krever mer hjelp enn kommunale lavterskeltilbud kan gi, men utredning hos spesialisthelsetjenester kan ta lang tid og terskelen kan være høy for å få innvilget behandling. I Danmark slår Serviceloven §109 fast at alle voksne som har bodd på krisesenter har rett på 10 timer hos psykolog, og barn som har bodd på krisesenter har rett på 4-10 timer. Dette kan iverksettes under oppholdet på

krisesenteret, eller i etterkant.¹⁰ Vi mener en slik ordning er verdt å utforske i Norge også, og tror at slik rask hjelp til å bearbeide og håndtere voldserfaringer vil både hjelpe de voldsutsatte til å få det bedre umiddelbart, og til å forebygge og begrense skadeomfanget av volden senere i livet.

6. Innspill til kapittel 9: Gratisprinsippet i krisesentertilbudet - mat og reise

Departementet ber om innspill på en rekke spørsmål når det gjelder reiseutgifter. Reiseutgifter er en kjent utfordring også for Romerike Krisesenter. Mange av våre 12 kommuner har dårlig kollektivtilknytning, og det kan være vanskelig for mange å komme seg til krisesenteret uten egen bil eller store utgifter til taxi. Dette kan være en betydelig barriere for å oppsøke krisesenteret, både for dagbrukere og de som er i behov av et botilbud. I tillegg er det flere beboere som har utfordringer med å komme seg til ulike møter med instanser, på grunn av dårlig kollektivforbindelse og manglende tilgang på bil. Videre er økonomisk kontroll ofte en del av voldsbildet for de som oppsøker hjelp fra et krisesenter. For mange voldsutsatte vil derfor det å få reiseutgifter dekket fjerne en potensiell barriere for å komme til krisesenteret.

En mulig løsning for beboere som allerede bor på krisesenteret, er for eksempel TT-kort som beskrevet over når det gjelder frakt til og fra barnehage. Andre ordninger som kan vurderes er ordninger som pasienttransport. Dette mener vi bør utredes. En annen ordning kan være at krisesenteret bestiller taxi med fakturaavtale, og så sender refusjonskrav ut fra hvem som skal dekke kostnadene, dette vil da kunne omfatte både de som kommer til krisesenteret for bopphold og dagbrukere.

Det er uklart for oss hvem som skal refundere krisesenterets utgifter til slik transport. Det er ikke realistisk at krisesentrene kan dekke dette innenfor sine nåværende rammer. Det er viktig at det gjøres på en måte som ivaretar taushetsplikt og personvern. Vi ser ikke at en slik ordning vil være i konflikt med lavterskelprinsippet, heller tvert imot, det vil senke terskelen for flere til å oppsøke hjelp. Når det gjelder prinsippet om fritt krisesentervalg, vil vi henvise til våre beskrivelser under 3.5 ovenfor, om at fritt krisesentervalg uansett ikke er en realitet slik det praktiseres i dag. Dersom voldsutsatte fritt velger hvilket krisesenter de skal få tjenester fra, og krisesenteret er pålagt å dekke dette, vil reiseutgiftene bli betydelige.

7. Innspill til kapittel 11: Behandling av personopplysninger og oppslag i Folkeregisteret

Departementet beskriver godt at dagens ordning med samtykkebasert behandling av personopplysninger er uegnet, av en rekke årsaker. Vi er enig i dette, og støtter forslaget om å utarbeide en egen forskrift om behandling av personopplysninger på krisesenteret. Dette er viktig for både oppfølgingen av og rettsikkerheten til voldsutsatte i kontakt med krisesentrene. Det vil også effektivisere arbeidet til de ansatte, samt eliminere spørsmål knyttet til samtykkekompetanse ved signering. Vi ser frem til å gi innspill til denne forskriften.

Romerike krisesenter har 19.11.2021 sendt brev til Bufdir som beskriver utfordringsbildet knyttet til samtykke og manglende plikt til å dokumentere arbeidet, en journalplikt, som gjøres på krisesentrene (se vedlegg). I forarbeidene til krisesenterlova fremkommer det at brukerne av krisesentrene skal kunne være anonyme, men likevel å motta tjenester. Utfordringer knyttet til dette er ikke drøftet i høringsnotatet fra departementet. Krisesentrene er pålagt opplysningsplikt til

¹⁰ <https://danskelove.dk/serviceloven/109>

barneverntjenesten og avvergeplikt i straffeloven, og dette er forhold som gjør at brukere i praksis ikke kan være anonyme. Vi viser til vedlagte brev for beskrivelser av utfordringer det er behov for avklaring på, og som utarbeidelsen av en forskrift er en god anledning til å belyse.

Vi stiller oss svært positive til at det foreslås å gi hjemmel i krisesenterlova for å innhente opplysninger fra folkeregisteret som er nødvendig for å gjennomføre oppgaver etter lova. Det foreslås samtidig at kommunen skal være behandlingsansvarlig. Ut fra vår kjennskap til hva et behandlingsansvar innebærer, vil dette føre til noen konkrete utfordringer knyttet til både taushetsplikt, personvern og det at krisesenteret skal være et døgnåpent tilbud. Krisesentrene i Norge er organisert på svært ulike måter, eksempelvis som kommunale tilbud, stiftelser, interkommunale selskap med videre. Felles for mange krisesentre, er at de gir tjenester til flere kommuner. Romerike Krisesenter er et interkommunalt selskap, som eies av Romerikes 12 kommuner. Krisesenteret er en døgnåpen tjeneste, som gjennomfører samtaler, inntak og oppfølgingsarbeid på tidspunkt en kan anta at en behandlingsansvarlig i kommunen ikke er tilgjengelig. For å sikre et effektivt søk i folkeregisteret, som også ivaretar taushetsplikten ved at ikke flere enn nødvendig får kjennskap til hvem som er i kontakt med krisesentrene, ser vi det som hensiktsmessig at kommunene kan delegeres ansvaret og gjennomføringen av oppslag i folkeregisteret til krisesenteret. På denne måten kan krisesenteret selv følge opp søk i folkeregisteret umiddelbart ved behov og annet arbeid tilknyttet personvern, samtidig som kommunen har det overordnede ansvaret og en veiledningsfunksjon for krisesenteret i spørsmål knyttet til personvernlovgivning. Denne delegeringen av oppgavene samt kommunens plikt til oppfølging kan være nedtegnet i selskapsavtalen til krisesenteret. At ansatte utenfor krisesenteret gjør oppslag i folkeregisteret på vegne av krisesentrene, vil stride mot flere personvernprinsipp, og dette må hensyntas i utformingen av lovverk og forskrift.

Som behandlingsansvarlig er man ansvarlig for all overholdelse av forpliktelsene i personvernforordningen. En rekke av disse oppgavene er svært praksisnære oppgaver, og det vil være unødig tidkrevende og tungvint dersom dette er oppgaver som skal utføres av kommunene. I den forbindelse nevner vi blant annet innsynsbegjæringer, utarbeidelse av rutiner for ivaretagelse av personvern, retting i journal. Vi ser at disse oppgavene med stor fordel bør ligge til krisesenteret å gjennomføre, men anser at det vil være nyttig dersom kommunen har ansvar for å dele kompetanse, veilede og være en drøftingspartner. Plassering av rollen som behandlingsansvarlig bør drøftes i arbeidet med en forskrift, også muligheten for delt behandlingsansvar. I dette må det hensyntas at eierstruktur og organisering av krisesentrene varierer, og forskriften må ta hensyn til dette.

8. Innspill til kapittel 12: Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet skriver i høringsnotatet at endringene ikke gir kommunene nye plikter, og derfor ikke vil føre til endring av rammetilskuddet til kommunene. Endringene foreslått vil, ifølge departementet, ha økonomiske konsekvenser først og fremst for de kommunene som ikke følger loven godt nok i dag. Her vil vi henvise til høringsinnspillet fra Kommunesektorens Organisasjon (KS) som viser til at flere av forslagene i realiteten vil kreve at det tilføres ytterligere midler. Vi er enige med KS både i at de reelle kostnadene av ulike forslag bør utredes, og at det kan være hensiktsmessig å gjøre flere av de foreslåtte tiltakene i høringsnotatet tiltaksbasert for en overgangsperiode. Det vil gi en mulighet til å evaluere faktisk nytteeffekt, for så å vurdere om tilskudd/tiltak bør gjøres permanent, fulgt av en tilsvarende økning i rammefinansieringen av kommunesektoren. Her vil vi legge til at dette kan være særlig relevant for eksempel når det gjelder å prøve ut nye løsninger for voldsutsatte i aktiv rus og/eller med større utfordringer innen psykisk helse.

Vi ønsker her å påpeke at mange krisesentre i Norge har vært i en krevende økonomisk situasjon siden finansieringsmodellen til krisesentrene ble endret med innføring av krisesenterloven i 2010. Ifølge KS sitt høringsnotat bruker kommunesektoren allerede mer penger på krisesentertilbudet enn det som ble beregnet innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Det er imidlertid stor variasjon mellom kommunene når det gjelder i hvilken grad krisesentertilbudet er tilstrekkelig finansiert.

Romerike krisesenter IKS erfarer at det er mange fordeler ved en kommunal finansiering av krisesentertilbudet, og mener at økt rammetilskudd til kommunene er nødvendig for at kommunene skal være i stand til å oppfylle sine forpliktelser som beskrevet i høringsnotatet. Vi er kjent med at enkelte andre krisesentre mener øremerkede tilskudd til tjenesten vil være mer hensiktsmessig enn rammetilskudd. Vi mener imidlertid at å finansieres innenfor rammetilskuddet til kommunene framfor øremerkede midler har flere gode effekter for kvaliteten på tjenesten. Bruk av rammetilskudd gir kommunene en viss handlefrihet og kan i større grad bidra til synergier (både økonomiske fordeler og økt kvalitet) av samarbeidet mellom tjenester, som i er helt sentralt for krisesentertjenesten og ikke minst viktig i reetableringsfasen etter endt krisesenteropphold.

På Romerike erfarer vi at lokalpolitikere i våre 12 eierkommuner har måtte sette seg inn i tjenesteleveringen og resultater, noe som har bidratt til både eierskap og ambisjoner for sitt krisesenter over tid. Samarbeidet med kommunene er et langsiktig strategisk arbeid som er helt nødvendig for å få på plass en god nok tjeneste for voldsutsatte, og bidrar til en bedre helhetlig tiltakskjede for kommunenes arbeid mot vold i nære relasjoner. Øremerkede midler fremmer ikke nødvendigvis det engasjementet og eierskapet som er nødvendig for å gi god hjelp til voldsutsatte i den enkelte kommune. Vi er imidlertid positive til konkrete, øremerkede tilskuddsmidler for en overgangsperiode for å prøve ut nye løsninger på konkrete utfordringer.

9. Avslutning

Romerike Krisesenter ser frem til å følge arbeidet videre med oppdatert krisesenterlov, og forskriftene som skal utvikles i etterkant. Vi er glade for denne muligheten til å bidra til at en livsviktig tjeneste blir enda bedre, for voldsutsatte i hele landet.

Vårt viktigste innspill er at kravet om fysisk adskillelse av menn og kvinner må tas ut av krisesenterlova, for å muliggjøre en best mulig tilrettelegging for ulike individuelle behov for både voksne og barn som oppsøker krisesenteret.

Avslutningsvis vil vi anbefale at det gjøres et mer systematisk arbeid med å innhente brukerevalueringer fra både voksne og barn som får hjelp fra krisesenteret i form av å være dagbrukere eller beboere. Dette vil kunne gi viktig innsikt for å forbedre kvalitet og utforming av tjenesten.

Med vennlig hilsen,

Hege Kristine Edvardsen
Daglig leder, Romerike Krisesenter IKS

Audun Fiskvik
Styreleder, Romerike Krisesenter IKS

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Vedlegg: Brev fra Romerike Krisesenter IKS til Bufdir ang journalføring på krisesenter 19.11.2021